

CUDZOŁOŻYĆ (95) *vb impf*

c- (81), cz- (1), c- a. cz- (13); c- : cz- *WujNT* (19 : 1).

Oba o jasne.

inf cudzołożyć (8). ◇ *praes 1 sg* cudzołożę (6). ◇ *2 sg* cudzołożysz (4). ◇ *3 sg* cudzołoży (16). ◇ *1 pl* cudzołożymy (1). ◇ *2 pl* cudzołożycie (2). ◇ *3 pl* cudzołożą (5). ◇ *praet 2 sg f* cudzołożyłaś, -ś cudzołożyła (2). ◇ *3 sg m* cudzołożył (7). *f* cudzołożyła (8). ◇ *3 pl m pers* cudzołożyli (3). ◇ *fut 2 sg m* będziesz cudzołożył (9), będziesz cudzołożyć (2) *BudBib, BudNT*. *f* będziesz cudzołożyć (1). ◇ *3 pl m pers* cudzołożyc będą (1). ◇ *imp 2 sg* cudzoł(o)ż (15). ◇ *con 2 sg m* byś cudzołożył (1). ◇ *3 pl m pers* by cudzołożyli (1). ◇ *impers con* by cudzołożono (1). ◇ *part praes act* cudzołożąc (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII w.

Mieć stosunek cielesny z cudzą żoną lub mężem; mieć stosunek cielesny pozamająński; adulterari *Mącz, Calag, Calep, Cn; moechari* *Mącz, Calep, Cn; peccare* *Calep; committere adulterium, alienum cubile inire, peccare in adulteria, permolere oxores alienas, stuprare* *Cn* (95) : *BielŻyw* 27; *HistAl* K2, K3; A opuścili żoná mężá fwego/ y poydzie zá inego/ cudzołoży [*moechatur*]. *Leop Mar* 10/12 [*przekład tego samego tekstu WujNT*]; *BibRadz Os* 3/3, 4/13, *Rom* 2/22 [2 r.]; *BielKron* 6; *Adultero, Cudzołożę/ fałszuyę. Mącz* 3d; A tá zówfze cudzołożyła przy mężu fwoim. *HistRzym* 109, 56v; A kto też ták opuźczoną poymuie ten cudzołoży. *CzechRozm* 96; *Calag* 139b; *WerKaz* 284, 295; *Calep* 29b, 668b, 765b; *WujNT Matth* 5/33, 19/9 [2 r.], s. 160 *marg, Mar* 10/12, s. 164 (12).

cudzołożyć z kim (12): yfch Barthofch pobuthek choc z onathi zmarkowa thefch mązathka czudzolozil *LibMal* 1547/132v; kthora przestąpiwífchi fzlub malzenfki fnym czudzolozila *LibMal* 1548/145, 1547/132v, 1548/148, 1549/150v [2 r.], 1551/160v [2 r.], 161; *KrowObr* A3v; *BudBib Ier* 29/23; *WujNT Apoc* 2/22.

W połączeniach szeregowych (10): Skąd wyełki błąd/ Iż Krześciánfkyemu człowyekowi nye grzech kráfć/ zdráfzáfć/ záfbiyáfć/ cudzołożyć. *KromRozm I* M2; *KrowObr* 205 [2 r.], 227v [2 r.]; *BibRadz Ier* 7/9; *Moechor, Bibliis etiam tantum, Cudzołożę/ kurewftwá pátrzę. Mącz* 228d; *RejPosWiecz*³ 98; gdy ten co cudzołożył/ co fie záfpijáfł etć/ poftem tráfpiąc ciało fwoie Páná Bogá fobie przeiedna *WujJud* 92v; y nád práwo y zakon iego/ cudzołożył/ wydźierał/ lichwił/ záfbiyáfł *SkarKaz* 348b.

W przytoczeniach i omówieniach szóstego przykazania [zawsze w formach 2 sg; w tym: w *imp* (14), w *fut* (11)] (26): Szofte. Nieczudzoloz. *SeklKat* B2v, K; *MurzNT* 16 *marg*; Niebędzieł záfbiáfł/ Nie będzieł cudzołożył *KrowObr* 111v, 112, 227v [2 r.]; *Leop Matth* 5/27, *Mar* 10/19; *BielKron* 32v; *BialKat* 58v; *KuczbKat* 325; *BudBib Ex* 20/14; *BudNT Luc* 18/20; *CzechEp* 280; *WujNT Matth* 5/28, s. 78 *marg, Matth* 19/18, *Mar* 10/19, *Luc* 18/20, *Rom* 13/9, *Iac* 2/11; *SarnStat* 629; toć muśi być zakon przyrodzony od Bogá fámego pífány. iáfko ten/ nie záfbiyáfł/ nie cudzołoż *SkarKaz* 382a; *SkarKazSej* 678a, 696b.

Zwrot: »cudzołożyć uczynkiem« [szyk zmienny] (2): iefli oni nie cudzołożyli vczynkiem: my áni myśłá. *SkarKaz* 312b, 311b.

Przen: *Odstąpić od wiary; grzeszyć* (14) : Iefli tedy cudzołożył ty o Izrafelu/ niechże wždy nie grzełzy Iudá *BibRadz Os* 4/15, *Ier* 3/2, *Os* 4/10, *Ier* 3/6; á przetoż ilekroć fie grzechow dopuźczamy/ cudzołożymy y odfáfciemy od Kryftá. *HistRzym* 109v.

cudzołożyć co (1): Bo by namnyey nye strzegli Teftámentu yego/ Cudzołożąc myfl swoyę do kogo inego. *LubPs S.*

cudzołożyć z kim (7): oto pogáni przed nimi [*obrazami*] Swiece palą/ wy takiefz palićie? oto pogáni z obrázy cudzołożą *KrowObr 113v, 113v, 241v; BibRadz Ier 3/1*; Ale częstokroć tá dużá cudzołoży z dyablem gdyż grzech śmiertelny vczyni. *HistRzym 53v, 102*; śprośnych wiele á wżetecznych Heretykow/ ná niey [*stolicy carogrodzkiej*] liedziáło: ktoremi się oná bárzo często mázáła/ y z nimi duchownie cudzołożyła. *SkarJedn 390.*

Zwrot: »cudzołożyć w uczynkach« (1): Y ośpęcili się wśpráwách swoich/ á cudzołożyli w vczynkoch [*et fornicati sunt in operibus suis*] swoich. *BibRadz Ps 105/39.*

Synonim: grzeszyć.

Formacja pochodna: scudzołożyć.

Cf **CUDZOŁOŻĄCY, CUDZOŁOŻONY**

AL